

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

בראשית

(חלק ל שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת בראשית, כג"כ תשרי, ה'תשפ"ז (ב)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2026
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks
of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

בראשית

את העולם במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדת הרחמים – הרי, שמדת הדין היתה בראש ותחילת המחשבה בבריאת העולם –

כי (נוסף ע"ז דשם מדובר לפני הבריא, אה, אבל הבריא בפועל היתה על ידי אשר, שיתף עמו מדת הרחמים⁵, הרי) מה שעלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין אין פירושו שהמכוון העיקרי הוא (לדון ולענוש את הנבראים, אלא להיפך, "זהו" בחי' תכלית הטוב"⁶ – שע"י אימת הדין ויראת העונש יימנעו מלהיות חוטאים ורשעים⁷; משא"כ במשנתנו מודגש כי הבריא בעשרה מאמרות היא, "להפרע מן הרשעים".

ב. במפרשים⁸ תירצו ע"פ דיוק לשון המשנה, "להפרע מן הרשעים" (ולא – "להעניש את הרשעים"), שכוונת המשנה היא – שהקב"ה רוצה (לא במיתתן של

א. "בעשרה" מאמרות נברא העולם ומה ת"ל והלא במאמר אחד יכול להבריא את אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות".

וידועה הקושיא² – הרי הקב"ה הוא עצם הטוב וטבעי הטוב להטיב, ואיך אפ"ל דמה שהקב"ה ברא את העולם בעשרה מאמרות הוא כדי, "להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות"?

וביותר תמוה – שהמשנה מקדימה ענין זה לפני, "וליתן שכר טוב לצדיקים", כאילו שהענין ד"להפרע מן הרשעים" דוקא הוא עיקר כוונת הבריא בעשרה מאמרות?

דבפשטות ה' צ"ל לכאורה בסדר הפוך: עיקר בריאת העולם (בעש"מ) – שכמובן בריאתו היא למען קיומו – הוא ליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם, אלא שבכדי שתהי' אפשריות הבחירה, צריך להיות גם הענין ד"להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם".

– ומוכן שאין לדמות נדו"ד להא שארז"ל⁴ בתחילה עלה במחשבה לברוא

וראה פסיקתא רבתי פ' בחדש השביעי (ב). ב"ר פי"ב, טו.

(5) ובלשון רש"י, "הקדים מדת רחמים כו".
(6) כמפורש בכ"מ (אצל עונש) "וכל ישראל ישמעו ויראו ולא יוסיפו לעשות" וכי"ב (ראה יג, יב. שופטים יז, יג. יב. כ. תצא כא, כא), ובפרש"י (שופטים יז, יג) – פש"מ – שמפני זה היו מעבדין הדין (כשחמור ביותר) "עד הרגל"; וכן בנוגע לשכר (רמב"ם הל' תשובה רפ"ט בארוכה). וראה בארוכה ד"ה שובה ישראל תרנ"ט (ושם, "שיש יתרון במדה"ד על מדת החסד ורחמים בג' דברים" ע"ש). – ראה לקמן הערה 47.

(6*) ל' ד"ה שובה ישראל שם (ע' כז).
(7) ועפ"ש"נ ומבשרי אחזה אלוה (איוב יט, כו): חושך שכטו שונא בנו (משלי יג, כד) ולעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת (סוטה מז, א). ובכ"מ.
(8) מדרש שמואל כאן בתחלתו ד"ה ואפשר עוד.

(1) משנה אבות רפ"ה.
(2) נחלת אבות (להאברבנאל) כאן, הובא במדרש שמואל ד"ה ובאלו הפירושים.
(3) מאמרי אדה"ז – אתהלך לאזניא (ע' קפ). עטרת ראש שער ר"ה פ"ח, וד"ה אתה אחד לאדהאמ"צ (מאמרי אדהאמ"צ קונטרסים ע' ה) – בשם הע"ת. עמה"מ שער שעשועי המלך רפ"א. שער היחוד והאמונה פ"ד (עט, א). ועוד.
(4) פרש"י פרשתנו בתחלתו ד"ה ברא אלקים.

שהם במספר עשרה, ולדוגמא: „עשרה¹² נסיונות נסו אבותינו כו' שנאמר¹³ וינסו אותי זה עשר פעמים“¹⁴].

ובפרט ע"פ מאמר חז"ל¹⁵ עה"פ¹⁶ „עשרה עשרה הכף בשקל הקודש“, שהעשרה מאמרות מכוונים כנגד עשרת הדברות¹⁷, דמזה מוכח שהמספר דעשרה מאמרות (שבו פתח התנא) שייך להמספר דעשרת הדברות.

ד. ו"ל נקודת הביאור בכל זה:

הטעם שהתנא מפרט את אלה הדברים הקבועים במספר עשרה, הוא להדגיש בזה את גודל חשיבותם של דברים אלו – כי עשר הוא „מספר השלם“. וכפי שאנו מוצאים שלימות מספר זה בנוגע לכמה ענינים, וכמובא בספרים¹⁸; לדוגמא: (א) כל דבר הוא בעל שלש קוטרים, אורך רוחב ועומק, וכל אחד מהם כלול מג' ראש תוך סוף (סת"ר). וביחד עם המקום „סובלם“ הרי זה מספר עשר. ובלשון הרמב"ם¹⁹: העצם וט' המקרים. (ב) בחיי האדם, שכל עשר שנים הן תקופה בפ"ע, כסיום הפרק „בן עשרים כו' בן שלשים כו'“ (ג) בנפש האדם – שיש לה עשר כחות²⁰;

רשעים, להענישם „בדרך נקמה להשמיד להרוג ולאבד“, כ"א) „להאריך אפי' ולגבות דיילי" – בדרך פרעון; כי „אלו הי' נברא העולם במאמר אחד לבד אז הרשעים המאבדים את העולם ברשעתם .. הם פוגמים אותו המאמר שבו נברא העולם .. ולא נשאר דבר בלתי פגום כי הכל נברא במאמר אחד ואין מקום להאריך אפו עליהם .. כי כבר פגמו את הכל. אמנם עתה נברא בעשרה מאמרות .. כדי להפרע מן הרשעים בדרך פרעון ולא בדרך נקמה“.

אמנם, פירוש זה מסביר רק שגם ה' ענין ד„להפרע מן הרשעים“ הוא תוצאת טובו וחסדו של הקב"ה (שרוצה להאריך אף גם לרשעים²¹), אבל עדיין אינו מתרץ כלל מה שהתנא מקדים פרעון הרשעים לשכר הצדיקים. שהרי הענין ד„להפרע מן הרשעים“ הוא סו"ס טעם נוסף בכוונת בריאת העולם בעשרה מאמרות (כדי שתבוא תועלת גם לרשעים), אבל עיקרו, לכאורה, הוא בשביל נתינת שכר לצדיקים, שכר גדול יותר כי מקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות.

ג. ויובן בהקדם קושיא כללית:

בהמשך הפרק מובאים כמה דברים שמספרם עשרה – וצריך ביאור: מדוע לא הובא דבר הכי עיקרי – שהתורה ניתנה בעשרת הדברות?

[ואין לומר שזהו משום שבדבר זה אין חידוש, כי מפורש בתורה שהם „עשרת הדברים“²² – כי גם בין הדברים המפורטים ישנם כאלה שידוע ומפורש

(12) סוף משנה ד.

(13) שלח יד, כב.

(14) אבל י"ל שאינה חלוקה בפ"ע כ"א המשך לתחילת המשנה עשרה נסים; או להמשנה שלפניו עשרה נסיונות, שזה הי' הנתינת כח לישראל – ראה מדרש שמואל שם.

(15) זח"ג יא, ב ואילך. וראה גם זח"ב מג, רע"א.

צג, סע"ב.

(16) נשא ז, פו.

(17) ויבזח"ג שם מפרט השייכות דכל דיבור למאמר המתאים. וראה בארוכה פרדס שער ב פ"ג. ואכ"מ.

(18) ראה פרדס שער ב פ"א"ב (וראה גם שער ח

פכ"ה). ראב"ע לשמות ג, טו.

(19) ספר מלות ההגיון שער יו"ד.

(20) תניא רפ"ג. ועוד.

(9) ל' חז"ל – ב"ר פס"ז, ד. ירושלמי ביצה פ"ג ה"ה. ועוד.

(10) ולהעיר מתוס' ב"ק נ, ריש ע"ב.

(11) תשא לד, כח. ואתחנן יג, יג. עקב יוד, ד.

רתו החפשי, להאציל עשר ספירות, „עשר ולא ט' עשר ולא יא"²⁵, וכתוצאה מזה היא השלימות דמספר עשר בכל עניני העולם²⁶. והיינו שזהו דבר המשובב לאחר שיעלה ברצונו של הקב"ה לבחור במספר עשר, ונחה – שלימותו דהמספר בכל עולם ובכל מדריגה; אבל לפני (ולמעלה מן) עליית רצון זה (להאציל עשר ספירות) הרי אין שייך לומר שהשלימות היא במספר עשר דוקא או במספר אחר וכי'²⁷

[ואילו בחר הקב"ה לברוא את העולם במספר אחר של ספירות – ע"ד לשון המשנה כאן „במאמר אחד יכול להכיר אות" – אז היתה השלימות במספר זה דוקא].

ועפ"ז יובן גם בנוגע למספר העשרה שבתורה (עשרת הדברות):

ידוע מאמר חז"ל²⁸ שהתורה היא כלי אומנתו של הקב"ה – „דיפתראות ופי" נקסאות", שעל ידם ברא הקב"ה את העולם. ומובן, שאין הכוונה רק לבריאת עולם הזה הגשמי, אלא בריאת כל

והשלימות שבמספר עשרה היא גם בעניני מצוות: בהצטרף יחדיו עשרה מישראל הרי זו עדה קדושה (וכל בי עשרה שכינתא שריא²⁹); בכמה ענינים – „העשירי יהי' קודש"²². ועוד²³.

אשר עפ"ז מובן שהמספר עשרה (מספר שלם) של הדברים המפורטים בה-משניות (דפרק זה), מורה על חשיבות שלהם ומעלת שלימותם של דברים אלו.

אמנם כ"ז הוא בדברים דבריות העולם, היות ונקבע בעולם ששלימות היא במספר עשרה; אבל התורה היא למעלה מהעולם, ולכן אין מקום לומר שנתינתה בעשרת הדברות – מורה על מעלתה וחשיבותה, כדלקמן.

ה. הסברת הענין:

סיבת הדבר, ששלימות כל ענין היא כשהוא במספר עשרה, הוא לפי שכך הוטבע בהבריאה מהבורא ית' – שהקב"ה ברא את עולמו בעשרה מאמרות המכוונים (כנזכר במפרשי המשנה כאן²⁴) נגד עשר ספירות העליונות, ומזה נמשך ונקבע בכל העולמות (בלשון הידוע: בכל סדר ההשתלשלות) ששלימותם היא כאשר הם במספר עשרה.

אמנם אין פירוש הדברים שהשלימות דמספר עשרה הוא ענין הכרחי בעצם – כי ח"ו לומר שיש דבר שהקב"ה מוכרח בו –

אלא שכך עלה ברצונו יתברך, בבחי'

(21) סנהדרין לט, א. וראה אגה"ק סכ"ג.

(22) בחוקתי כז, לב.

(23) וראה מדרש מעשה תורה אות יוד. ולהעיר גם מפ"י הר"מ בוטריל לספר יצירה פ"א מ"א (יד, ד, טז, א ואילך).

(24) ראה מדרש שמואל כאן ד"ה והחסיד ז"ל בסופו. וראה גם זח"ב מב, ב ואילך.

(25) ספר יצירה פ"א מ"ד.

(26) וכן צ"ל בנוגע לטעם הפרדס ש"ב פ"ו ועוד – שכ"ז הוא לאחר שיעלה ברצונו ונעשה זה גדר העולם (האצילות) כו'. וראה אוה"ת על מרז"ל וענינים ע' סט. לקו"ש ח"ב ע' 87 הערה 13 בשוה"ג.

(27) ובדוגמת כללות ענין הבריאה, שאף שנאמר כמה טעמים ע"ז בזהר וע"ח (בגין דישתמודעון, שיתגלו שלימות כוחותיו וכו') – ראה המשך תרס"ו בתחלתו (ע' ד ואילך). המשך ר"ה תש"ב פט"ז ואילך. (ועוד) – ה"ז לאחר שנתלבש באורות וכלים דאצילות, אבל שרשו ומקורו הוא למעלה מהטעם לגמרי, כמאמר אדה"ו שהוא מצד התאוה שלמעלה מטעם (ראה המשך תרס"ו שם (ע' ז ואילך) ותש"ב שם (פ"ט). ועוד).

(28) ב"ר בתחלתו.

כנגד העשר ספירות) הרי כל עולם ועולם (וכל דבר ודבר) שלימותו מוגדרת במספר עשרה (ואי אפשר לנו לצייר אחרת) – ועד שגם עניני תורה ויהדות מוגדרים במספר זה דוקא (כנ"ל) – מ"מ, זהו רק מצדנו, הנבראים, שנבראו מעשרה מאמרות; אבל מצד הקב"ה שאינו מוכרח ברצונו ח"ו, הרי גם לאחר שקבע כן בעולמו, ביכלתו ית' לשנות, לברוא, או לעשות ענין בהבריאה ששלימותו אינו במספר עשר, ויתרה מזה – ענין שאינו בגדרי הבריאה בכלל.

[ע"ד כללות ענין הנסים שבאים לשדד מערכות הטבע; עם היות שהעולם מתנהג לפי חוקי הטבע, וכמש"נ בתורה²⁹ „זרע . . ויום ולילה לא יסבותו” – מ"מ הרי פשוט שזהו רק לפי שכן קבע הקב"ה, אבל אינו ענין הכרחי כלל וכלל ח"ו אצלו ויכול לשנות גדרי הטבע כפי שיעלה ברצונו ית'; ולפעמים עושה הקב"ה נסים לשדד מערכות הטבע, שבזה נראה לעין כל אשר גם לאחר קביעתם של חוקי הטבע, אין הקב"ה מוכרח בהם ח"ו, וביכלתו ית' לשנות כו'³⁰].

וזהו ג"כ אחד מהפירושים בדברי התנא כאן „בעשרה מאמרות נברא העולם כו' והלא במאמר אחד יכול להבר' אות'": אין כוונת התנא בזה להשמיענו רק מה שהי' יכול להיות בעבר, כ"א לומר ג"כ שגם עתה (שנברא העולם בעשרה מאמרות) ישנה יכולת זו³¹,

העולמות היא על ידי התורה. ומזה, שגם גדרי העולם (כולל גם זה ששלימות עניניו מוגדרת במספר עשרה) נבראו על ידי התורה.

ובזה יובן, דמה שהתורה ניתנה במספר עשרה („עשרת הדברות"), אין זה משום, מסובב מהשלימות שבמספר זה, כ"א להיפך – להיות התורה ה„דיפתראות" של כל הבריאה, הרי מספר העשרה שבה ניתפרטה, הוא המסבב שלימותו של מספר זה בכל עניני הבריאה. והיינו, שבהן ועל ידן (דמספר עשרה שבתורה) – גילוי רצונו ית' (שלמעלה מטעם) שכל סדר ההשתלשלות יהי' מוגדר ובא לשלימותו במספר עשרה,

ע"ד בהמשל, שהדיפתראות מבטאים ומגלים את רצונו של האומן הבונה את הבית.

ולכן, אין למנות הענין דעשרת הדברות שבתורה בין הדברים (שבמש' ניות אלו) שהם במספר עשרה – כיון שמספר זה (בתורה) לא בא לגלות מעלה וחשיבות בתורה, כ"א להיפך, כנ"ל – החשיבות דמספר עשר באה ומסובבת מזה שהדברות שבתורה הן במספר עשר דוקא, כתוצאה מזה נעשה מספר „עשר" חשוב (ולא שעשה"ד הם חשובים ביותר בגלל שהם במספר עשר).

ו. והנה, לא זו בלבד שהשלימות דמספר עשרה אינו ענין המוכרח בסדר הבריאה, וסיבתו (הראשונה) היא רק רצונו ובחירתו ית' (שלמעלה מטעם) – אלא עוד זאת, שגם לאחר שהוקבע כן בטבע הבריאה, אין הקב"ה ח"ו מוכרח בזה, וביכלתו לשנות כו'.

כלומר: עם היות שלאחרי שנברא העולם על ידי עשרה מאמרות (המכוונות

(29) נח ת, כב.

(30) להעיר מחינוך מצוה כא, דמה שבא לנו מצות רבות על זכירת יציאת מצרים „לפי שהוא לנו אות ומופת גמור בחידוש העולם וכי יש חלוקה כו' ובידיו לשנות כפי שיחפוץ בכל זמן מהזמנים כמו שעשה במצרים ששינה טבעי העולם בשבילנו כו'." ועד"ז בכ"מ.

(31) ראה אוה"ת שם ע' נב.

ומתדבק ("לדבקה") בו ומקיים מצוותיו בחילא יתיר³⁷.

ועד"ז הוא בנוגע לפעולתם בעניני העולם: עבודת הצדיקים פועלת והיא רק בדברים המותרים ע"פ תורה, שהוא עוסק בהם לשם שמים וכו', אבל לא בדברים האסורים, שאין לצדיק מגע ומשא עמהם והוא דוחה אותם בתכלית הדחי³⁸. ועבודת הבעלי תשובה – ע"י התשובה³⁹ הדדונות נעשו לו כזכיות⁴⁰.

וכן הוא גם בנוגע לחילוקי דרגות והנשמה בקשר לעבודת הצדיקים ועבודת התשובה – דמעלתה של עבודת התשובה היא בזה שבאה מצד בחי' יחידה שבנפש דוקא⁴¹: עבודת הצדיקים, שהיא השלימות דעבודת ה' על פי סדר שצ"ל רגיל בחיים דבנ"י – קשורה (בעיקר) עם העבודה בכחות (הגלויים) (ד) הנפש שהם במספר עשר (וכנ"ל, שהשלימות בכל עניני הבריאה תלוי' במספר עשר דוקא); אבל עבודת התשובה שהיא למעלה מסדר הרגיל

– רגיל עד כ"כ שהאומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה⁴² –

היא באופן ד"בכל מאדך"⁴³, למעלה ממדידה והגבלה דמספר עשר (וכחות הנפש), ולכן היא שייכת לבחי' אחד⁴⁴,

אלא שמכיון שיכולת זו היא למעלה מן העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, הרי גם פעולתה היא בענין שאינו לפי גדרי העולם. כדלקמן.

ז. שני ענינים הנ"ל בנוגע להבריאה (א) אשר עניני והנהגות הבריאה כולם הם באופן דלא ישובותו (כולל – השלימות דמספר עשרה, מאחר שנבראו על ידי העשרה מאמרות); (ב) "במאמר אחד יכול להבראות" – יכולתו ית' שאינה מוגדרת בשום גדר, ופועלת בעולם לא לפי גדרי העולם] – ישנם גם בעבודת האדם:

(א) האדם הוא נברא מוגבל ומוגדר בגדרי וסדרי הבריאה – ובלשון חז"ל³² אין סומכין על הנס. (ב) מאחר שנשמת כל איש ישראל היא "חלק אלקה ממעל ממש"³³, לכן בכחו "להגיע" ולעבוד את השם³⁴ באופן שלמעלה מן הבריאה.

ובכללות (וגם כפי שהעולם במילואו נברא, והאדם בשלימותו), הם שני סוגי העבודה – עבודת הצדיקים ועבודת התשובה – שהחילוק ביניהם הוא³⁵: עבודת הצדיקים היא בסדר של איש ישר הולך – האלקים עשה את האדם ישר³⁶ – עבודה מסודרה כפי סדרי התורה; עבודת הבעלי תשובה: דאף מי שחטא ופגם ועבר את הדרך ר"ל, העברה על דרכי התורה, על ידי התשובה הוא חוזר ושב ומתקרב אל הקב"ה

(37) זח"א קכט, ב. אגה"ת ספ"ח.

(38) ראה גם תניא פ"ז. לקו"ת שה"ש ו, ד.

(39) ראה בארוכה דרמ"צ קצא, א.

(40) יומא פו, ב.

(41) לקו"ת ראה כז, א. שה"ש מט, ב. ועוד.

(42) יומא פה, ב.

(43) לקו"ת תצא לט, סע"א. שה"ש שם. ובארוכה

ד"ה שובה תרנ"ט. ובכ"מ. – וראה שע"ת לאדהאמ"צ ח"ב חינוך פמ"ח, שאמיתית ענין "בכל מאדך" הוא בבע"ת דוקא.

(44) להעיר מוזח"א (קכט, סע"א ואילך) דתשובה

(32) ראה פסחים סד, ב.

(33) תניא רפ"ב.

(34) כיון ש"אני נבראתי לשמש את קוני" (קידור

שין בסופה).

(35) בהבא לקמן ראה גם ד"ה ביום השמע"צ

תש"מ סוס"ג (סה"מ מלוטט ח"א ע' שסו) ואילך. וש"נ.

(36) ל' הכתוב – קהלת ז, כט.

שבאה מבחי' יחידה שבנפש הנקראת „אחת“ (כדאיתא בתוס'⁴⁵).

ח. ומעתה יבוארו דברי המשנה „בעשרה מאמרות כו' להפרע מן הרשעים כו'“:

נזכר לעיל דיוק המפרשים בלשון המשנה „להפרע מן הרשעים“ (ולא – „להעניש“), שהכוונה בזה היא – „לגבות דילי' בדרך פרעון“. כלומר, אין הכוונה (לענוש את החוטא לשם) נקמה, אלא עונש המביא את החוטא „לפרוע“ את ה„חוב“ שמחוייב „לשלם“ עבור מעשהו הרע.

דהנה כל נשמה ירדה למטה בשליחוֹת תו של הקב"ה לעשות לו ית' דירה בתחתונים⁴⁶, והוא – על ידי קיום התומצ"צ. אמנם מי שחטא ופגם ועבר את הדרך ר"ל, הרי נעשה עי"ז „בעל חוב“ להקב"ה, כי צריך הוא להשלים את השליחות המוטלת עליו.

ותשלום חוב זה הוא ענין התשובה, שבה ועל ידה הוא מתקן כל החסרונות שפעל על ידי חטאיו. וזהו תוכן הענין ד„להפרע מן הרשעים“, שהקב"ה תובע מן הרשעים שישלמו לו כביכול החוב – על ידי עשיית תשובה [וזהו ג"כ ענין העונשים כפשוטו, שתכליתם אינה בשביל העונש עצמו, אלא כדי להביא את האדם לידי תשובה⁴⁷].

היא „בשעתא חדא כו' ברגע חדא כו' מה דלא הוה... לצדג' כו'“. וראה לקו"ש ח"ח ע' 121 ואילך.

(45) מנחות יח, א ד"ה עד אחת.

(46) נתחומא נשא טו. תניא רפ"ו.

(47) ולאט לאט דוקא – כמפורש בהכתובים דפ' בחוקתי (כו: יח. כא. כג. ובפרש"י). כז. ועוד, והובא להלכה – ראה רמב"ם ריש הל' תעניות. וכן מפורש לגבי עונש על היחיד – ראה רמב"ם סוף הל' טומאת צרעת. קדושין כ, א (וש"ג), הובא בפרש"י בהר כו, א. ובכ"מ.

ועפ"ז יש לפרש בעומק יותר המשך דברי התנא „(להפרע מן הרשעים) שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות“ – שגם זה (שהרשעים „מאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות“) יש בזה גם ענין למעליותא, בהתאם להעילוי שבעבודת התשובה, שע"י התשובה בונים „עולם חדש“⁴⁸ – הנהגה יום יומית בחילא יתיר דוקא, ועד שצמאה נפשם ביתר עוז מצמאון נפשות הצדיקים⁴⁹.

וזהו „להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות“ – ש„פרעון“ הרשעים הוא בזה, שהם מאבדין ומבטלים את המדידה וההגבלה שבעולם (מצד זה שנברא ב„עשרה מאמרות“), כי על ידי התשובה מתגלה בעולם יכלתו ית' שלמעלה מן העשרה מאמרות (ועשר ספירות), שאינה מוגדרת בגדר הבריאה והיא המנהגת את העולם – ע"ד שיהי' גם בגשמיות העולם לעת"ל שארץ ישראל תוציא גלוסקאות וכלי מילת⁵⁰ וכיו"ב.

ט. ועפ"ז יבואר המשך דברי המשנה:

בתחילת המשנה אומר התנא „בעשרה מאמרות נברא העולם ומה ת"ל והלא במאמר אחד יכול להבראות“ – שבזה מבאר (כנ"ל) שני הענינים שבאופן הבריאה: (א) ההגבלה שישנה בהבריאה, מצד זה שנברא בעשרה מאמרות, (ב) ביחד עם זה ישנו ה„מאמר אחד (שבו)

(48) נוסף עי"ז שהאדם נעשה מציאות חדשה – בלשון הרמב"ם (הל' תשובה פ"ב ה"ד), „אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותו המעשים“, ונעשה ענין חדש בעולם – שזדונות נעשו לזכיות, כנ"ל – הנה גם סדר ואופן עבודתו שלאח"ז – „עולם“ שלו – הוא באופן חדש, ככפנים.

(49) תניא פ"ז.

(50) שבת ל, סע"ב. וש"נ. וראה תניא פל"י.

„וליתן שכר טוב לצדיקים שמקימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות” – שעל ידי עבודתם בקיום התומ”צ, פועלים קיום וחיוזוק (בעשרה מאמרות, ועי”ז) בהבריאה עצמה.

ועפ”ז מתורץ מדוע הקדים התנא „להפרע מן הרשעים” לפני „וליתן שכר טוב לצדיקים” – כי נוסף ע”ז שעבודת התשובה היא למעלה מעבודת הצדיקים (כמאמר: מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו⁵³) – הנה גם בנוגע לפעולתה בעניני העולם (שנברא בעשרה מאמרות) יש מעלה בעבודת התשובה⁵⁴, שדוקא על ידה גם ענינים של „זדונות” נהפכים לזכויות, כך שגם דברים תחתונים אלו („תחתון שאין תחתון למטה ממנו”) נעשים „דירה” לו ית’.

(משיחת ש”פ חו”ב תשמ”ב)

(53) רמב”ם הל’ תשובה פ”ז ה”ד, מברכות לד, ב. זח”א שם.
(54) וראה לקו”ת (בלק עג, סע”א. לקו”ת ראה שם). ועוד, שזוהי תכלית הכוונה בירידת הנשמה למטה שנעשה בחי’ בע”ת.

יכול להבראות”, יכלתו ית’ שאינו מוגדר בשום גדר, שגם היא פועלת בהבריאה, כנ”ל⁵¹;

ובהתאם לזה ממשיך בשני סוגי העבודה – העבודה ד”ה הפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות”, כלומר עבודת התשובה בה הבאה מה”מאמר אחד יכול להכריז אות” (ולכן היא מבטלת את ההגבלה שנשתלשלה מהעשרה מאמרות למטה)⁵²;

(51) מוכן שכ”ז צ”ל (דוגמתו) בתורה (ואסתכל באורייתא וברא עלמא), ועד להלכה פסוקה, והם: (א) פס”ד ב”ד, (ב) ב”ד עונשין לצורך שעה אם רואים שהעם פרוצים בעבירות (טושר”ע חו”מ ס”ב עיי”ש). (52) אבל גם ענין זה הוא טעם לבריאת העולם בעשרה מאמרות (כפשטות הפירוש בהמשנה) – כי העילוי ב”פרעון חוב” הרשעים (ע”י תשובה) מתבטא בזה שישנן המדידות כו’ דהעשרה מאמרות, וע”י עבודת התשובה הבע”ת הם „מאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות” (ביטול המדידות כו’ שמצד העש”מ). וראה בארוכה ד”ה שובה תרנ”ט (הנ”ל הערה 6) ועוד, שהאהבה ד”ה בכל מאדך” באה על ידי המיצר דוקא (וראה שם בסוף המאמר „ואם ה’ נברא העולם במדה” ה’ העבודה התמידית בבחינת רצוא... בבחינת ביטול כל עצמותו וכמו ענין התשובה כו’).

